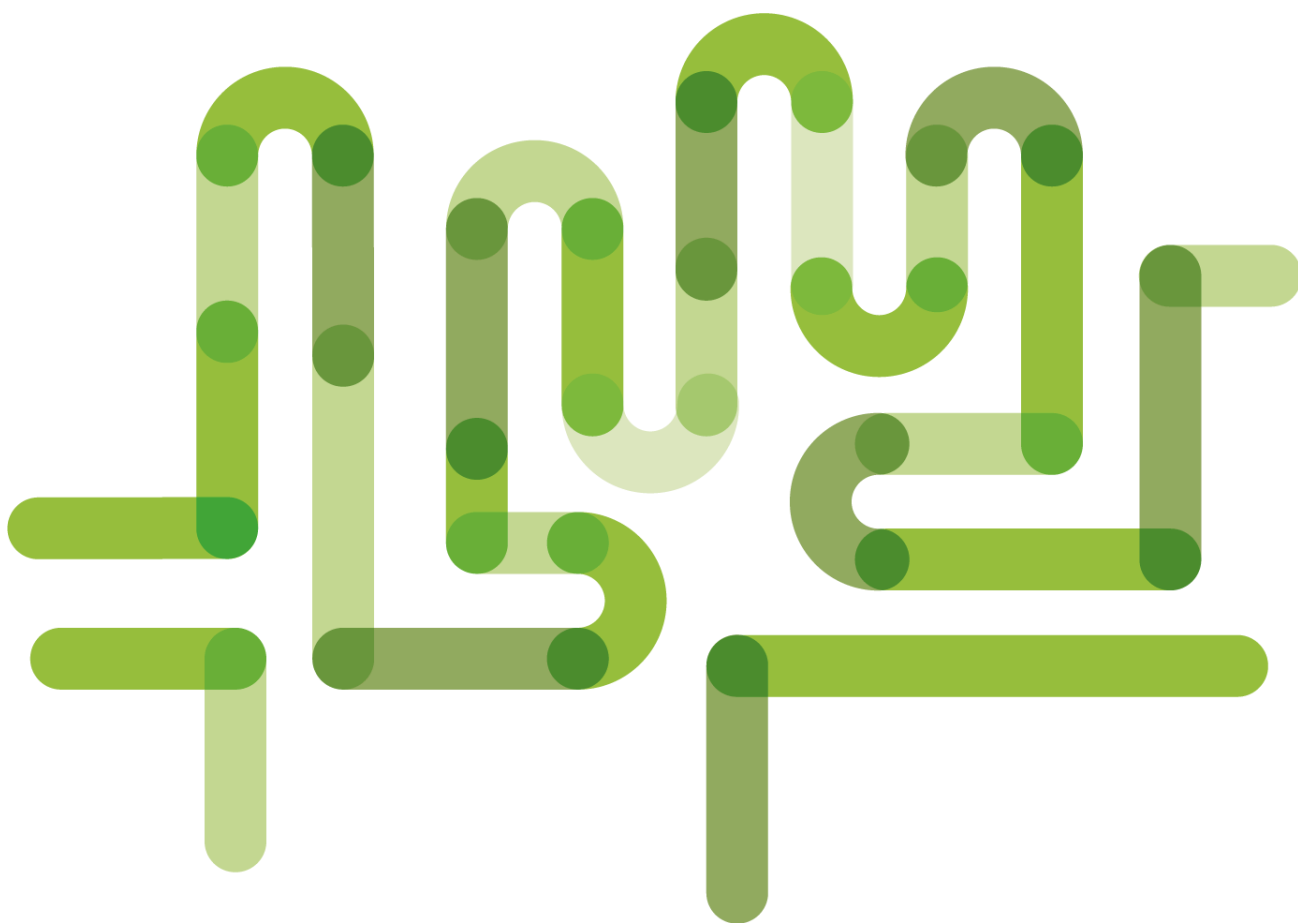

Newsletter #1

Obdobje 1.9.2023 - 30.6.2024

OBNOVA KALA MRZLEK

Il progetto ENGREEN 2 è co-finanziato dall'Unione europea nell'ambito del Programma Interreg VI-A Italia-Slovenia.
Projekt ENGREEN 2 sofinancira Evropska unija v okviru Programa Interreg VI-A Italija-Slovenija.

www.ita-slo.eu/engreen-2

Kali so pol naravna vodna telesa, značilna za sušne pokrajine Krasa, Brkinov in Istre. Prisotni so tudi drugje po Sloveniji, le da jih tam običajno najdemo pod drugim imenom. So del kulturne krajine, zgradili pa so jih ljudje za napajanje živine. Na dno kotanj so položili glino ali ilovico in jo steptali. Voda iz kalov je služila tudi za marsikatera gospodinska opravila. Ko je živina hodila pit vodo v kale, je hkrati teptala glino, da je ta ostala vodotesna.

Po drugi svetovni vojni so kali z izgradnjo vodovoda in spremembo načina življenja ter kmetovanja izgubili prvotno vodooskrbno vlogo, so pa postali dom številnim vodnim in na vodo vezanim živalim in rastlinam. Na krasu je pomen kalov še posebej velik, saj drugače teh organizmov v kraški krajini s propustnimi tlemi ne bi mogli občudovati.

Danes se kali sušijo, zaraščajo in izginjajo, s tem izginja pa tudi visoka biotska pestrost območja in nekatere zavarovane vrste. Nekateri kali so postali tudi odlagališča smeti, ali pa so jih kar pozidali. Z obnovo poskušamo ohraniti mrežo kalov, ki je ključna za obstoj na vodo vezanih vrst in visoke biotske pestrosti krajine, hkrati pa nas kali opominjajo, kakšno je bilo življenje v preteklosti.

V okviru projekta ENGREEN 2 je vodilni partner projekta Park Škocjanske jame, Slovenija kot prvi pilotni ukrep izvedel obnovo kala Mrzlek. Ta leži na vplivnem območju Parka Škocjanske jame, in sicer v občini Divača, v bližini vasi Goriče pri Famljah. Zaradi nepravilnega vzdrževanja je kal začel puščati in v sušnih mesecih ni več zadrževal vode. V preteklosti je že bil obnovljen, a žal neuspešno, začel se je zaraščati in izginjati.

Kal Mrzlek pred obnovo, december 2023.

Interes za obnovo kala je izrazila lovska družina Timav-Vreme, ki je z obnovo pridobila pomembno napajališče za divjad. Kal bo držal vodo tudi v sušnih mesecih, ko te najbolj primanjkuje.

Po končani obnovi kala smo spremljali stanje in uspešnost obnove. Spremljali smo gladino vode in potrdili, da je dno vodotesno in da kal ne pušča.

Kal Mrzlek po obnovi, maj 2024.

Kmalu smo zasledili prisotnost divjadi, ki se je prišla napajat v kal. V blatu smo videli stopinje srnjadi in divjih prašičev. Ravno tako smo lahko opazovali, kako se razni oprasovalci pridejo odžejat v kal. Spomladi so bili v kalu prisotni tudi prvi mresti žabe rosnice. Z vodno mrežo smo potrdili tudi prisotnost navadnih pupkov, na gladini pa smo videli vodne drsalce. Živali torej hitro najdejo novo nastalo vodno telo in ga naselijo. V naslednjih mesecih pričakujemo tudi prve vodne rastline. V obnovljen kal ni potrebno vnašati rastlin in živali, saj se te same naselijo. Pri tem je potrebno še poudariti, da so lokvanji, akvarijske rastline, zlate ribice, želve rdečevratke in rumenovratke tujerodni organizmi, ki v kale (in ostale lokalne habitate) ne sodijo.

V začetku junija smo izvedli monitoring dvoživk. Uporabili smo dva tipa živalovnih pasti z vabo, vzorčili pa smo tudi z ročno mrežo. Prvi dan smo pasti postavili, naslednje 3 dni pa smo jih pregledovali. V kalu Mrzlek smo našli velike pupke, navadne pupke in paglavce žab.

Tudi v nadaljevanju bomo spremljali, katere vrste se bodo naselile v kal in če bo uspešno potekal njihov življenjski krog.

Prisotnost mresta v kalu.

Stopinje divjadi ob kalu.

OZAVEŠČANJE OTROK SKOZI MREŽO ŠOL

Eden od ciljev projekta ENGREEN 2 je tudi večja ozaveščenost prebivalcev projektnega območja o zeleni infrastrukturi in biotski pestrosti, ki jo tu najdemo. V Parku Škocjanske jame, Slovenija sodelujemo z vsem prebivalstvom, poseben poudarek pa dajemo izobraževanju mladih. V mrežo šol Parka Škocjanske jame je vključenih 13 osnovnih šol z biosfernega območja Kras in porečja reke Reke. Z nekaterimi od njih smo v okviru projekta ENGREEN 2 izvedli izobraževalna in ozaveščevalna predavanja ter delavnice.

Na svetovni dan mokrišč smo na Osnovni šoli Rudolfa Ukoviča Podgrad izpeljali predavanje na temo mokrišč. Povedali smo zakaj so mokrišča pomembna, kje vse jih najdemo, zakaj so ogrožena in predstavili njihovo visoko biotsko pestrost. Povedali smo tudi, katera mokrišča najdemo na našem območju, najbolj pogosto so to kali. Po predavanju smo si šli ogledat korito, ki ga napaja izvir in je včasih služilo napajanju živine. V mesecu marcu smo učencem predstavili zeleno infrastrukturo ter iz modelirne mase izdelovali kale, ki so poleg suhih zidov in ledenic najbolj značilen element zelene infrastrukture našega biosfernega območja.

V maju smo se odpravili na Osnovno šolo Rudija Mahniča – Brkinca Pregarje, kjer smo v sklopu naravoslovnega dne raziskovali življenje v kalih. Učenci so se spoznali z metodami vzorčenja živali in tudi sami poskusili vzorčiti z ročno mrežo. Skupaj smo v dveh kalih našli številne različne živali, od paglavcev in pupkov do ličink kačjih pastirjev, vodnih drsalcev, vodnih ščipalcev in polžev. V njihovih kalih smo opazili tudi ribe in lokvanje, zato smo jih izobrazili tudi o tujerodnih vrstah in vrstah, ki v kale ne spadajo.

Če hočemo ohraniti učinkovito mrežo kalov, v kateri se bodo dvoživke lahko razmnoževale in počutile varno, ne smemo vnašati rib v kale.

Učence zelo pritegne terensko delo, če pa lahko še sami vzorčijo in najdejo živali, so še posebej navdušeni.

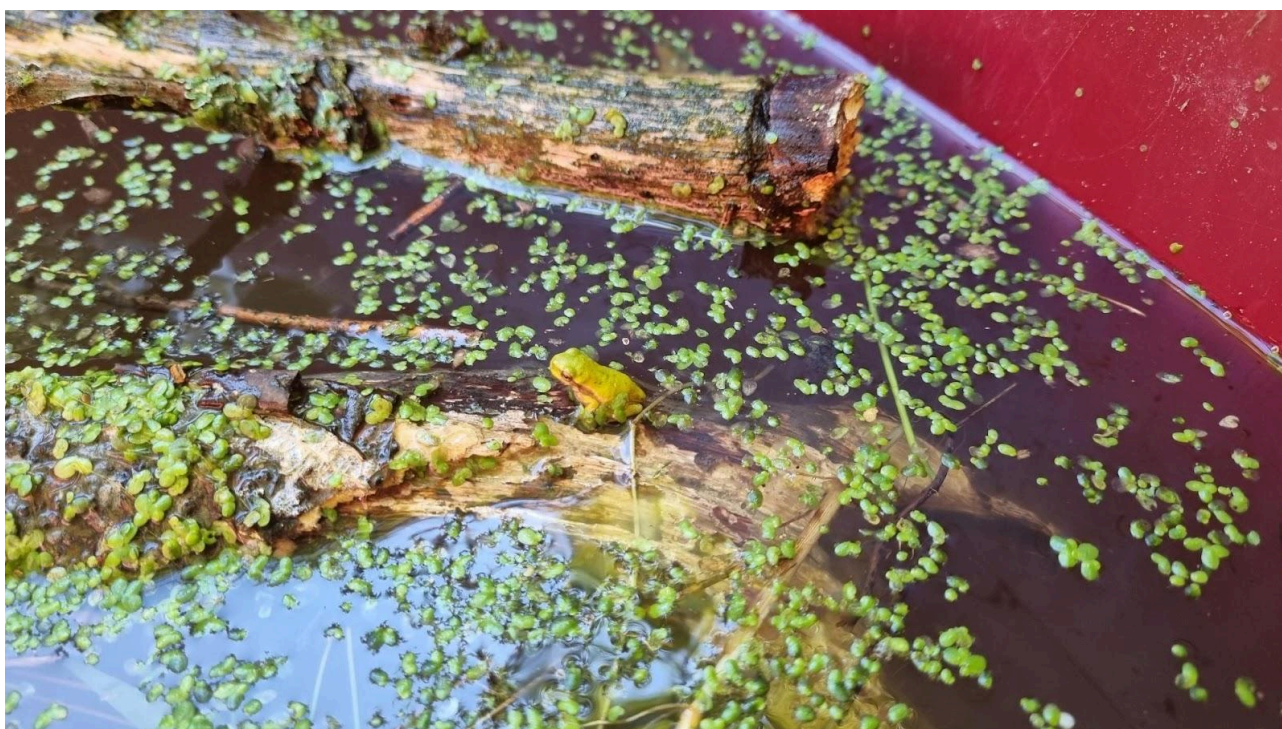
Učenci vzorčijo z mrežo.

POPIS ZELENE REGE NA REGALNICI

11. maja 2024 smo v Parku Škocjanske jame izvedli že 3. Regalnico, ki je bila tokrat organizirana v sklopu projekta ENGREEN 2. Na dogodku udeleženci popisujejo prisotnost zelene rege na kalih in podobnih vodnih telesih.

Zelena rega (*Hyla arborea* (Linnaeus, 1758)) je med 3 in 5 cm velika in izjemno prikupna dvoživka. Je edina vrsta rege v Sloveniji. Poleg njenega videza je posebej markantna zaradi njenih plezalnih sposobnosti, ki jih omogočajo okrogle oprijemalne blazinice na konicah prstov. Spretno pleza po listih in vejah dreves in grmovnic, po trstičju in drugih rastlinah podobnih velikosti. Večinoma je aktivna podnevi, a njeno prisotnost najlažje zaznamo po sončnem zahodu v času parjenja (pozno spomladi in zgodaj poleti), ko se odrasli samci posebej intenzivno oglašajo. Uglašeno oglašanje skupine samčkov se ob tistem večeru zlahka sliši tudi nekaj kilometrov daleč.

Zelena rega je zavarovana vrsta in je na slovenski Rdeči seznam uvrščena v kategorijo ranljiva (V). Predvsem jo ogroža hitro izginjanje primernih habitatov zaradi urbanizacije, zasipavanja in izsuševanja. Resen problem so tudi vse vrste onesnaževanja, ki lahko privedejo do sprememb v kakovosti vode. Prav tako pa grožnja predstavlja vnos rib v vodne habitate, kjer se razmnožuje.

Zelena rega (Hyla arborea).

Na 3. Regalnici se je v večernih urah v Promocijsko kongresnem centru Pr Nanetovh v Parku Škocjanske jame zbralo 78 prostovoljcev. Prevladovali so študentje, prisotne pa so bile tudi družine in razni strokovnjaki. Udeležencem smo najprej predstavili projekt ENGREEN 2. Nato je sledila predstavitev popisa, predstavitev rezultatov prejšnjih let in predstavitev zelene rege.

Registracija udeležencev na 3. Regalnici.

Popisovalci so se razdelili v 23 skupin in v večernih ter nočnih urah pokrili lokacije od Goriške, Krasa in Brkinov do Slovenske Istre, kjer so preverjali prisotnost ciljne vrste in drugih dvoživk – to so naredili s poslušanjem oglašanja, nekateri pa so imeli tudi uspešen foto-ulov.

Vse skupine skupaj so obiskale kar 140 kalov in potrdile prisotnost zelene rege na 20 lokacijah. Žal na kar nekaj lokacijah, kjer so v preteklih dveh letih zaznali prisotnost zelene rege, letos te vrste niso zabeležili. Morda je bilo krivo nekoliko preveč hladno vreme v večernih urah, vendar so se na območjih Slovenske Istre, Vipavske doline in ponekod drugod zelene rege vseeno oglašale.

Med 140 lokacijami sta bili dve izmed njih tudi kala, ki ju obnavljamo v sklopu projekta ENGREEN 2, in sicer Mrzlek in kal Na Zavrteh (pri naselju Nasirec). Pri Mrzleku prisotnost zelene rege ni bila potrjena, pri kalu Na Zavrteh pa so jo popisovalci slišali.

Predstavitev popisa zelene rege.

LEDENICA V NASIRCU OČIŠČENA SMETI

Ledenice so izjemna kulturna dediščina Krasa in Brkinov. Nastale so v devetnajstem stoletju kot posledica gospodarskega in demografskega razvoja Trsta. Ker so v mestno pristanišče prihajale velike količine pokvarljive hrane, ki jo je bilo treba shraniti, je bil led iz ledenic dragocena rešitev. S proizvodnjo, hranjenjem in prodajo ledu so se tako kraški in brkinski kmetje zaradi nedonosti majhnih kmetij oprijeli nove dejavnosti. V ta namen so uporabljali ledenice – poseben objekt, kot globok zidan jašek, izkopen v bližini kalov. Led, ki so ga pozimi odstranili iz kalov in naložili v bližnje ledenice, so nato v toplejšem obdobju prepeljali v Trst in prodali.

V okolici Hrpelj in Kozine je bilo evidentiranih približno 80 ledenic, verjetno jih še več, vendar so danes po večini propadle, zaraščene ali polne smeti.

Občina Hrpelje-Kozina si prizadeva za ohranjanje dediščine ledenic, zato je v okviru projekta ENGREEN 2 odkupila zemljišče v Nasircu, kjer se v bližini kala nahaja ena od ledenic. Ledenico je sanirala in očistila, v sklopu projekta je pripravljena tudi projektna dokumentacija za njeno celovito obnovo, ki pa bo potekala izven projekta v prihodnosti. S pomočjo projekta bo izvedena tudi obnova bližnjega kala Na Zavrteh. Obnova kala Lipce pri Rožicah, pa se je v začetku poletja že zaključila.

Ledenica je bila pred začetkom čiščenja polna smeti.

Očiščena ledenica, maj 2024.

ENGREEN 2: ČEZMEJNO SODELOVANJE ZA IZBOLJŠANJE VARSTVA IN OHRANJANJA NARAVE IN BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V LISONSKEM GOZDU

Rezultat projekta ENGREEN, razvitega v okviru programa Interreg od leta 2020 do 2022, je bil zagotavljanje dobrega stanja ohranjenosti vrst in habitatov, povezanih z zeleno infrastrukturo na čezmejnem območju, ki je vključevalo Vzhodno Benečijo, Občino Dolina (FJK) in Park Škocjanske jame v Sloveniji. Izvedenih je bilo kar 17 pilotnih ukrepov, ki so bistveno prispevali k varovanju, obnovi in valorizaciji naravnih območij, naravnih elementov in parkovnih območij.

Z nadgradnjo dosežkov projekta ENGREEN, si ENGREEN 2 prizadeva za varovanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti in naravnih ekosistemov z obnovo različnih vrst zelene infrastrukture. Inovativne so tudi dejavnosti okoljskega izobraževanja, ki bodo povečale zavedanje in osveščenost javnosti o biotski raznovrstnosti in zeleni infrastrukturi kot pomembnem elementu za trajnostni razvoj območja. Konkretno, na območju Vzhodne Benečije bo zgrajen most, ki bo povezal dve ločeni polovici gozda Lison in ga naredil

popolnoma dostopnega za obiske, dogodke, delavnice in učne ure v naravi o biotski raznovrstnosti.

Gozd Lison se razteza na približno šestih hektarjih ob obali istoimenske reke. Gre za del mešanega nižinskega gozda, z drevesnimi vrstami, kot so hrast, maklen, črni jesen, brest, gaber, vrba in topol. Od tisočev hektarjev gozdov je le teh šest hektarjev preživelu številne sečnje, izvedene za kmetijske namene, zlasti od rimskih časov. Gozd je pomembno območje za prezimovanje in selitev ptic ter za gnezdenje nekaterih redkih vrst ptic v nižinah, kot sta golob grivar in zelena žolna.

Med pticami so prisotne tudi ujede, kot sta pepelasti lunj in mali sokol; poleg tega je tu redka dvoživka, hribski urh, podoben majhni krastači.

V tej prvi fazi projekta kapitalizacije ENGREEN 2 je VeGAL pridobil vsa potrebna dovoljenja in začel s postopki za izvedbo del.

Gozd Lison.

IZOBRAŽEVALNE DELAVNICE IN ODPRTA MEJA

Občina Dolina je izkoristila priložnost za predstavitev projekta ENGREEN 2 na zaključnem prazničnem dogodku "LETO DNI BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V DOLINI GLINŠČICE" v nedeljo, 17. decembra 2023. Številni udeleženci zaključne ekskurzije so se podali po eni najbolj priljubljenih poti Rezervata, ki povezuje Boljunec z razgledno točko v Zabrežcu in z Botačem. Veliko otrok se je udeležilo tudi naravoslovnih delavnic, namenjene odkrivanju narave na ustvarjalen in zanimiv način.

Enako poglobljeno in združeno z istimi izobraževalnimi nameni je bilo izpuščanje primerkov rehabilitirane divje avifavne iz Centra okrevanja divjih živali iz Campoformida (Videm), enega izmed objektov, ki jih je Dežela Furlanija – Julijska krajina namenila za reševanje in rehabilitacijo poškodovanih divjih živali, ki predstavljajo prave bisere naše dežele in Doline Glinščice nasploh. Na rehabilitacijo vzamejo tako male zastrupljene sesalce kot nebojlene ptice.

Poleg znanstveno-izobraževalnih konferenc so dan obogatili različni lokalni gastronomski in vinski proizvajalci, ki so mednarodno poznani po kakovosti svojih vin. S stojnicami s hrano in vinom so naredili dan zares izvrsten.

Izobraževalna delavnica za otroke.

Občina Dolina in Občina Hrpelje-Kozina sta tudi letos priredili priljubljeno prireditev "ODPRTA MEJA – CONFINI APERTI", ki je bil letos vključen v evropski projekt ENGREEN 2 kot promocijski dogodek. Letos so že tradicionalne izobraževalne delavnice namenjene učencem petih razredov osnovnih šol obeh sodelujočih občin v ospredje postavile čezmejno sodelovanje, spoznavanje narave in lepote Naravnega rezervata Doline Glinščice v Boljuncu. Z vodiči so se otroci podali na sprehod po Dolini Glinščice, na likovni delavnici so ustvarjali netopirja, ki je simbol rezervata, ob tem pa odkrivali naravo pod drobnogledom, pravzaprav mikroskopom.

Kaj nas čaka v naslednjih mesecih? V Naravoslovnem rezervatu Doline Glinščice bomo obnovili označevalne table in objavljena bo tudi publikacija o mlinih in mlinarski obrti v Dolini Glinščice. Vzdolž reke Glinščice, se je skozi stoletja razvila ena najznačilnejših gospodarskih dejavnosti z uporabo vode - mlinarstvo. Ob pritokih reke Glinščice od Boršta do Doline je delovalo 32 mlinov, ki so jih uporabljali domačini iz Doline, pa tudi prebivalci Trsta in kraške planote. Danes so vidni bolj ali manj ohranjeni ostanki starih mlinov še v Botaču, Dragi in v Gornjem Koncu.